

10

JOURNALISTISKT

SKRIVANDE

Det är inte alla journalister som skriver texter i sitt arbete. Man kan också jobba som journalist på radio eller tv, eller kanske resulterar det journalistiska arbetet i en podd, blogg eller vlogg. Oavsett vilken form som journalistiken tar, gäller samma grundläggande förutsättningar. I det här materialet utgår vi från den skrivande journalistiken, där man levererar en text till en tryckt eller digital tidning. Men alla tips och råd gäller också för annan form av journalistik, även den som arbetar som exempelvis journalist på radion skriver oftast sitt manus. →

➔ Att skriva som en journalist skiljer sig egentligen inte från annan form av skrivande, det gäller att bestämma sig för ett ämne, göra det intressant för läsaren och hitta ett sätt att avsluta berättelsen. De skriv- och språkregler som gäller för vanligt skrivande gäller också för det journalistiska arbetet.

Däremot kan det journalistiska skrivandet skilja sig från andra texter i att **de har ett särskilt syfte**. Man har också samlat information till sin text på ett särskilt sätt som hör till det journalistiska arbetet, då journalisten arbetar inom de riktlinjer som gäller för press- och yrkesetik, vilka har sin grund i Tryckfrihetsförordningen. Du kan läsa mer om press- och yrkesetik samt de grundlagsskyddade bestämmelserna i Tryckfrihetsförordningen och Yttrandefrihetsgrundlagen i egna avsnitt i den här guiden.

Det journalistiska skrivandet skiljer sig också från exempelvis skönlitterärt skrivande genom att det ofta har sitt ursprung i något som nyligen har inträffat. Som journalist får man uppslag till sina artiklar genom exempelvis en nyhet som spridits av andra, kanske en konkurrent som var först. Det innebär inte att du inte kan skriva om samma sak; dels har ni förmodligen inte samma läsare och dels kanske du lyckas hitta information som konkurrenten missade. Ett annat uppslag till en artikel är någon form av händelse som har inträffat eller som kommer att ske, och som du tycker det finns anledning att skriva om. Det händer också att journalister får tips av någon utomstående om något som borde bevakas. Kanske någon som genom jobbet fått höra om något som inte står rätt till, och tycker att en journalist borde titta närmare på saken.

Hur journalisten bör arbeta för att samla material, intervjua olika personer och hur man bör behandla sina uppgiftslämnare diskuteras i de yrkesetiska reglerna, som du kan läsa om i avsnittet om press- och yrkesetik.

KÄLLKRITIK är kanske journalistens viktigaste verktyg, och behandlas separat på annan plats i denna text. Som journalist har du alltid en skyldighet att undersöka trovärdigheten hos en källa och bedöma riktigheten i en uppgift.

Massmediernas uppgifter, och därmed journalistens, är flera. Man kan dela upp dem i de som rör **faktafrågor** och de som **förmedlar åsikter**. Till mediernas och journalistens faktauppgifter hör att:

GRANSKA. Medierna ska genom undersökande journalistik granska politiska och ekonomiska makthavare för att se så de agerar på ett korrekt sätt. De är därför man ibland kallar medierna för ”den tredje statsmakten”: regeringen verkställer riksdagens beslut, och massmedierna granskar att det går rätt till.

INFORMERA. Det är genom medierna som medborgarna får reda på vad som har hänt i samhället. Mediernas arbete är därför att besvara de journalistiska frågorna: Vad har hänt? Var hände det? När hände det? Vem var inblandad? Hur gick det till? Varför hände det?

Genom medierna och journalisters texter kommer också olika åsikter fram, på så sätt medierna ger utrymme för att:

KOMMENTERA. Det som har kommit fram i olika faktatexter kan kommenteras ur olika synvinklar. Tidningarna brukar identifiera sig enligt olika politiska ideologier, man kan exempelvis vara ”oberoende liberal” och det framgår då på deras ledarsidor. Där kan journalister skriva kommenterande åsiktstexter i form av en ledartext, och då tala för en viss ståndpunkt i olika frågor.

»
Det journalistiska skrivandet skiljer sig också från exempelvis skönlitterärt skrivande genom att det ofta har sitt ursprung i något som nyligen har inträffat.

«

FÖRMEDLA. Genom tidningarna kan också andra än tidningens journalister få göra sin åsikt hörd. Exempelvis kan experter och politiker skriva debattartiklar, och även läsare kan kommentera olika frågor genom att skriva insändare.

RECENSERA. En annan typ av åsikt är de recensioner som en tidning skriver. Det kan röra sig om allt från böcker till teater och ny musik, och ofta hittar man dessa åsiktstexter bland kultur- eller nöjessidorna.

Det kan också diskuteras om inte **skvaller** fyller en funktion i mediernas uppdrag. I de stora, för att inte säga globala, samhällen vi lever i delar människor inte alltid sociala sammanhang med varandra. Genom skvaller om exempelvis kändisar menar vissa att vi ändå lyckas skapa en sammanhållning och känsla av gemenskap, eftersom vi delar viss grundläggande information. Många människor runt om i världen vet vilka skådespelarna Leonardo DiCaprio och Scarlett

Johansson är, eller känner till artisterna Drake och Taylor Swift. Genom skvaller och information om kultur och underhållning kan medierna på så sätt skapa en gemensam referensram för människor. Men skvaller är också en dagsvara, det som vi är intresserade av i dag kan vara bortglömt i morgon.

På de kommande sidorna får du lära dig mer om vad som gäller när du skriver olika typer av journalistiska texter och vad du bör tänka på. Texter är uppdelade i fakta- och åsiktsjournalistik, och det är en uppdelning som också journalisten måste vara uppmärksam på. Skriver man en faktatext får andras åsikter, exempelvis den man intervjuar, höras men aldrig journalistens. Vill journalisten kommentera något ska det göras i en åsiktstext som exempelvis en ledare. Men även en åsikt bör bygga på fakta.

Genom skvaller om exempelvis

kändisar menar vissa att vi

ändå lyckas skapa en

sammanhållning och

känsla av gemenskap,

eftersom vi delar viss

grundläggande information

10.1.1 – Att skriva notis

NOTISEN är den mest komprimerade nyhetstexten. Den ska vara kort, inte längre än ett par meningar, informativ och ha ett enkelt språk, som effektivt och direkt berättar det viktigaste i en händelse. Det gör den både enkel att skriva då den inte är så lång, men också mycket svår då utrymmet är begränsat.

Notisen bör innehålla all fakta som läsaren behöver för att förstå sammanhanget och bli informerad. Redan i inledningen ger den svar på flera av de journalistiska frågorna **Vad? Var? När? Vem? Hur?** och **Varför?** Korta notiser ger läsaren en chans att snabbt ta del av många nyheter. Notisen kallas ibland för ”nyhetens pärla” eftersom den är kort och informativ och dessutom lätt att placera på en tidningssida. Liksom andra texter ska notisen ha en rubrik. Rubriken ska både ge kort information om vad artikeln handlar om, och locka till vidare läsning. Även om man med rubriken vill fånga läsarens uppmärksamhet, måste man hålla sig till fakta.

Exempelvis fanns under rubriken **Jordskalv i Boden: Började dåna** i Aftonbladet den 17 september 2018 en notis med följande text:

Tidigt i går eftermiddag skakade det till strax norr om Boden. Ett jordskalv som mätte 2,3 på Richterskalan drabbade Smedsbyn klockan 13.47, skriver NSD.

– Jag satt hemma i mitt hus som ligger på en bergshäll. Plötsligt började det dåna ordentligt och jag gick ut för att se vad som hände, säger Yvonne Johansson, som bor i närheten, till tidningen.

Inga skador är rapporterade, och seismologen Björn Lund vid Uppsala universitet säger till tidningen att det var ett väldigt litet skalv.

I notisen finns alltså fakta om att ett jordskalv faktiskt inträffade i Boden, och en boende i området som citeras säger att det började dåna. Notisen nämner också när det inträffade, att inga skador är rapporterade och en seismolog som har tillfrågats säger att det var ett väldigt litet skalv. På fem meningar har man därmed skrivit en notis som besvarar de flesta av de journalistiska frågorna: **Vad? Var? När? Vem? Hur?** och **Varför?**

Även om en notis är väldigt kort, innebär inte det att den inte måste stämma med verkligheten. Kraven på sanningshalt och faktakoll är lika höga som i andra nyhetsartiklar. I exemplet ovanför har man därför valt att dels vara väldigt exakt i tidsangivelse och använda sig av ett vetenskapligt uttryck som Richterskalan, och dels citera en expert på området. Det visar att journalisten har gjort sitt jobb och skapar förtroende hos läsaren.

10.1.2 – Att skriva nyhetsartikel

NYHETSARTIKELN är också en faktatext. Tänk efter när du skriver så du inte smyger in egna åsikter, de ska inte finnas där. En nyhetsartikel innehåller rubrik, ingress, brödtext samt bildtext och mellanrubriker.

När du planerar din text så plocka ut vad som är viktigast, rangordna de fakta du fått fram i viktighetsordning. Bestäm dig för vad du ska fokusera på i din text, det blir din vinkel och den bör finnas med i rubriken och följas upp i ingressen.

KÄLLKRITIKEN är mycket viktig i en nyhetsartikel, du måste kontrollera att det du skriver är sant och stämmer med vad som egentligen har hänt. Se till att alla som berörs får höras, och följ den journalistiska yrkesetikerna när du samlar information, intervjuar och publicerar.

VINKELN på din artikel handlar om vad i nyheten du vill fokusera på. Alla händelser kan beskrivas på olika sätt, och som journalist utgår du alltid från dina kunskaper, erfarenheter och intressen. Om du exempelvis ska skriva om att skolan har fått ny matbespisning, kan du göra det med olika vinklar:

- **Faktavinkling:** Ny matbespisning i skolan.
- **Personvinkling:** – Maten är jättegod, säger Emil 8 år.
- **Orsaksvinkling:** Elevprotester ledde till ny matsal.
- **Sammanhangsvinkling:** Skattehöjning gick till bättre skolmat.
- **Konsekvensvinkling:** Bättre mat gör barnen piggare.

Det finns ett par grundregler man bör ha i huvudet när man skriver sin nyhetsartikel:

- Det viktigaste du har att säga bör komma först. Många läsare läser inte hela artikeln och om det viktigaste kommer sent blir det inte läst.
- Försök att ge svar på de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför.**

RUBRIKEN ska fokusera på din vinkel, det du tycker är viktigast. Lagg lite jobb på din rubrik. Den avgör ofta om artikeln blir läst eller ej. Gör den begriplig, med subjekt och predikat i rubriken och rak ordföljd så har du en bra början. Skriv i presens – nutid – där det är möjligt och undvik svåra ord. Rubriken måste vara kort då den ska få plats på begränsat utrymme.

Ny matbespisning, eleverna älskar maten

INGRESSEN ska vara kort och följa upp vinkeln i rubriken. Många gånger är det bra att ha med ett citat i ingressen, speciellt om texten bygger på en intervju. En bra modell för en ingress är att ha med ett citat plus en mening som ger det viktigaste i nyheten, exempelvis svaret på frågan ”vad?”. Se upp med upprepningar. Om läsaren får samma ord i rubrik, ingress och kanske bildtext är det lätt att tröttna.

Efter att Trädgårdsskolans matbespisning kritiserats under längre tid, har skolan nu fått en helt ny servering. All mat lagas i skolan och restaurangen drivs av kocken Anders Malm, tidigare på golfrestaurangen i Vidskog.

– Maten är jättegod nu, säger eleverna.

BRÖDTEXTEN skriver man på så sätt att man låter det viktigaste komma först och det minst viktiga sist. Här ska man försöka svara på de sex frågeorden så att läsaren blir riktigt informerad. Och försök att berätta med aktiva ord i presens. I texten blandar man pratminus (citat) med berättande text. Titta gärna på redan skrivna artiklar och hitta en bra balans. Ofta blir texten tung om reportern hela tiden ska berätta för läsaren. Låt den intervjuade, eller den man citerar, tala direkt till läsaren – ställ dig inte mellan dem!

Försök att skriva rappt och kortfattat så att texten inte blir för lång. En bra nyhetsartikel bör vanligtvis inte överskrida 2 000 tecken, i varje fall inte med mycket. Ofta väljer läsare bort texter som är för långa. När du skrivit din artikel bör du gå igenom den och stryka allt onödigt, det brukar bli en hel del. Här får man rensa bort person- och miljöbeskrivningar, de hör hemma i andra typer texter.

BILDTEXTER är de mest lästa efter rubriken, lägg därför lite extra krut på dem. Kanske kan du där ge extra fakta som inte finns i artikeltexten. En bildtext som bara talar om vad man ser i bilden behövs inte: *Den nya matsalen är inredd i gröna färger*, till en färgbild på matsalen är onödig. Däremot kan texten: *Ett nytt innertak sänkte ljudvolymen*, ge merinformation till samma bild.

MELLANRUBRIKER, mellisar, är bra att ha i längre texter. De lättar upp den tryckta texten och gör den luftigare, mer lättläst helt enkelt. Dessutom kan den ge läsaren vägledning om var vissa fakta finns. Låt mellisen skvallra lite om vad som kommer i nästa textstycke. Ska ekonomin kring den nya skolmatsalen diskuteras i texten kan en mellanrubrik som *Billigare än väntat* både orientera läsaren och locka till läsning.

AVSLUTNINGEN på en text brukar ofta vålla skribenten problem, hur slutar man och när är man färdig? Enkelt uttryckt ska man sluta när man inte har något mer av vikt att säga. En text tjänar sällan på att man upprepar något som man redan har skrivit. Många vill också avsluta med en liten ”knorr” på texten: en lustighet eller något som lockar till vidare läsning. Det har inget i en nyhetsartikel att göra; när du redogjort för det artikeln handlar om är du färdig. Har läsaren följt med dig ända till slutet av texten, behöver du inte skriva hen på näsan och återigen förklara vad du skrivit eller göra dig lustig. Du avslutar bara texten. Den här avslutningen hade exempelvis tjänat på att i stället få denna utformning:

Avslutningen på en text brukar ofta vålla skribenten problem, hur slutar man och när är man färdig? Enkelt uttryckt ska man sluta när man inte har något mer av vikt att säga, och då sätter man punkt.

10.1.3 – Att skriva reportage

REPORTAGET är liksom notisen och nyhetsartikeln en faktatext och ska alltså inte innehålla skribentens egna åsikter i sakfrågor. Däremot ger reportaget frihet åt mer av kreativt, nästan skönlitterärt skrivande, med subjektiva inslag i person- och miljöbeskrivningar. Och reportaget kan vara lite längre än nyhetsartikeln. Många tidningar ger mer plats åt reportage på lördagar och söndagar när läsarna har mer tid för läsande.

Även om reportaget ger journalisten lite större frihet i sitt skrivande, gäller som i allt journalistiskt arbete att vara noggrann med sin faktagranskning och källkritik, att se till så att alla får höras om det finns olika åsikter om något, och att man respekterar och följer de press- och yrkesetiska reglerna. Även en reportagetext bör sträva efter att besvara de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför**.

Ett reportage kan handla om nästan vad som helst, och det måste inte ens vara något som precis har hänt som i nyhetsartikeln. Man kan säga att det viktiga inte alla gånger är **vad** man skriver om, utan **hur** man skriver om det.

Reportaget måste naturligtvis ändå handla om något, och då är det viktigt att man bestämmer sig för vilken **vinkel** artikeln ska ha, vad man lägger fokus på. Säg exempelvis att du vill skriva om fotboll, och är intresserad av det lokala fotbollslaget. Du kanske först funderar på att skriva om lagets historia, men så kommer du på att de står inför en avgörande match. Hur är stämningen i laget och hos hemmapubliken inför matchen? Där har du din vinkel!

RESEARCH, bakgrundsundersökning, är viktigt för en lyckad artikel. En text blir sällan bra om man inte har förberett sig ordentligt. Du måste läsa på och samla in material för att kunna ställa rätt frågor: Hur har det gått för laget under säsongen? Är några spelare skadade? Vilka ska de möta? Vad vet du om det laget? Vill du intervjua tränaren eller någon spelare bör du komma överens med dem om det före matchen, kontakta de du vill intervjua i förväg.

RUBRIKEN i reportaget har samma grundkrav som alltid: den ska vara intressant och locka till läsning, men den måste samtidigt vara sann och motsvara något i texten. Om man exempelvis ska göra ett reportage om det lokala fotbollslaget inför ett derby, kan rubriken se ut så här:

Nervöst i Trädgården BK:s omklädningsrum

INGRESSEN inleder texten och ska vara kort. I reportaget bör man växla mellan att ge beskrivningar och föra handlingen framåt. Därför kan man välja en ingress med antingen en miljöbeskrivning för att berätta var man befinner sig, eller att kasta sig rakt in i handlingen. I fallet med vår lokala fotbollsklubb, kan ingressen då se lite olika ut:

Med fokus på miljön:

Två timmar före matchen är det ännu tomt och tyst i omklädningsrummet. En kvarhängande doft av svett och en kvarglömd, fortfarande fuktig, handduk är de enda tecknen på den aktivitet som snart ska fylla rummet vid långsidan av Trädgårdsvallen.

Med fokus på handlingen:

Efter att ha varit obesegrade i de senaste fyra matcherna spelar Trädgårdens BK nu en avgörande match. Någon timme före matchstart samlas laget och tränaren går igenom strategin och spelarplaceringarna innan det är dags att ge sig ut på planen.

BRÖDTEXTEN i reportaget skiljer sig från den i nyhetsartikeln. Eftersom reportaget ska ge en känsla av närvaro bör miljö- och personbeskrivningar få ett ganska stort utrymme. Läsaren ska kunna "se" var hen befinner sig och vilka personerna i reportaget är. Här gäller det att utnyttja sina sinnen. Beskriv synintryck, vad du hör eller vad du doftar. Alla sådana intryck ger en närvarokänsla för läsaren. **I vårt reportage om fotbollsklubben kan man exempelvis växla mellan olika skildringar:**

- Vad händer på planen och hur går det i matchen?
- Hur reagerar publiken? Vad är det för stämning på läktaren?
- Vad är det för väder? Är det dagsljus eller på kvällen med strålkastare?
- Vilka sinnesintryck upplever du? Ljud, dofter och känsla bör förmedlas.

Det svåraste i reportaget är att hitta balansen mellan beskrivningarna och att föra handlingen framåt. För många, och för långa, beskrivningar kan få läsaren att tappa intresset. Därför jämförs ofta reportagetexten med en bergochdalbana, där miljö- och personbeskrivningarna utgör de lite långsammare dalarna. När berättelsen behöver skjuta fart bör skribenten föra handlingen framåt genom att berätta vad som händer. Det kan ske med ett pratminus eller en beskrivning. Läs bra reportage och känn efter vad som passar dig. Ett sådant skifte mellan beskrivning och handling kan se ut exempelvis så här:

På hemmaläktaren råder en ganska tyst och dyster stämning i takt med att supportrarna inser att chansen till seger krymper för varje minut. Ett gäng unga tjejer och killar med hemmalagets kepsar djupt neddragna har slutat att se på matchen. I stället tittar de ner i sina telefoner, vars skärmar lyser upp ungdomarnas ansikten i kvällsmörkret.

– Kolla! Dom satte den, hörs det plötsligt från en av tjejerna som lyfte blicken vid rätt tidpunkt. Och mycket riktigt kvitterar Trädgården BK med bara fem minuter kvar. Tränaren manar på laget att trycka på, ett mål till så vinner de matchen och går vidare i serien.

BILDTEXTER är lika viktiga i reportaget som i nyhetsartikeln, och är det som flest läser efter rubriken. I ett reportage brukar man också ge utrymme för fler bilder än i en nyhetsartikel, så det blir också fler bildtexter. Dessa ska tillföra artikeln något, och inte bara beskriva det som läsaren redan ser i bilden. Med bildtexten kan man presentera en person som finns i texten, eller ge annan information som inte finns med på annat ställe.

MELLANRUBRIKER, mellisar, är bra att ha i längre texter, även i reportage. De lättar upp den tryckta texten och gör den luftigare, mer lättläst helt enkelt. Låt mellisen skvallra lite om vad som kommer i nästa textstycke, den hjälper läsaren att orientera sig och lockar till läsning.

I och med att reportaget tillåter mer målande beskrivningar av miljö, personer och känslor – samtidigt som det ska berätta något – brukar det tillåtas att ta mer utrymme än nyhetsartikeln, och texten blir ofta lite längre. Det journalistiska arbetet skiljer sig dock inte från hur man skriver en nyhetsartikel. Det rör sig fortfarande om en faktatext som ska bygga på god källkritik och faktagranskning, där flera åsikter bör ges utrymme.

10.1.4 – Att skriva personporträtt

ETT PERSONPORTRÄTT bygger ofta på en intervju där den man pratar med är i fokus för texten. Man skriver om samma person man intervjuar, och markerar ofta både journalistens frågor och personens svar. Ibland har man också en faktaruta om personen i anslutning till texten. I personporträttet försöker journalisten få läsarna att komma så nära en viss person som möjligt, och texten är därför mycket mer personlig än nyhetsartikeln eller även reportaget.

Samtidigt får man inte glömma att även ett personporträtt är en faktatext. Om man bara intervjuar en person och återger vad den säger, blir texten snarare en självbiografi. Intervjuerna är till för att ge plats för den person man skriver om att ge sin syn på saken, men det måste alltid backas upp med sedvanlig faktagranskning och källkritik. Därför är det också mycket viktigt att man gör en ordentlig research, bakgrundsundersökning, helst före intervjun. På så sätt vet man dels vad man ska fråga om, och dels märker man om den man pratar med minns fel eller till och med förvanskar sanningen.

Eftersom ett personporträtt ofta kommer ganska nära personen måste journalisten hantera texten med stor hänsyn och respekt för integriteten hos den person man porträtterar. Har man exempelvis fått fram något missaktande eller negativt i sin research och som man vill ha med i texten, måste personen få veta det i samband med intervjun. I och med att det är en faktatext bör det ges utrymme för personen att bemöta det negativa och ge sin syn på saken.

Personporträttet är i övrigt uppbyggt på samma sätt som andra faktatexter, med rubrik, ingress, brödtext och bildtexter. Skillnaden är den personliga vinkeln och att man i större grad citerar, återger vad någon säger. Man bör också komma ihåg de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför**, och försöka besvara dem.

RUBRIKEN har som alltid till uppgift att vara intressant och locka till läsning, men samtidigt att vara sann och stämma överens med texten i övrigt. Man kan försöka hitta en rubrik som sammanfattar hela texten men också anger den personliga tonen.

Från division 3 till Elitettan: trots allvarlig sjukdom lyfte Lotta laget

INGRESSEN kan användas även för personporträtten, den ska inleda texten och bör vara kort. Eftersom texten kommer att fokusera på en person, bör även ingressen göra det och med samma vinkel. Besvara gärna någon av de journalistiska frågorna i ingressen, och försök få med ett citat.

På bara tre år har tränaren Lotta Stenhård lyft Trädgården BK från ett fotbollslag i glömska till en framgångssaga med sikte på Allsvenskan. Men Lotta låter sig inte nöjas med det.

- Vi ska med i Champions League, och vinna, säger den självsäkra tränaren. Men den självsäkerheten är ny hos Lotta, som har fått jobba hårt för att ta sig fram.

BRÖDTEXTEN i ett personporträtt fokuserar naturligtvis på den som texten handlar om. Därför innehåller texten oftast många fler citat än övriga texter. Vanligtvis väljer man att skriva ut journalistens frågor också, så att texten nästan blir som ett samtal. Men det kan heller inte bli enbart en berättande text. Eftersom den ska bygga på fakta, som journalisten har granskat och läst på före intervjun, måste det också ges utrymme. Man kan säga att det är med fakta som journalisten för berättelsen framåt, och med intervjuer som man ger förklaringar och beskrivningar.

När Lotta Stenhård värvades till Trädgården BK hade laget spelat i division 3 i fyra år, och till och med varit nära att ramla ur divisionen. Efter bara ett år hade den nya tränaren inte bara lyft laget, utan också flyttat upp dem till division 2. Men succén var långt ifrån säker:

- Vi drabbades av flera skador det året, särskilt Jennys ledbandsskada gjorde vårt försvar svagt. Till slut var det bara med ett poäng tillgodo vi gick vidare. Det var en nervös höst, säger Lotta som nu ler åt det. Det var också samma höst hon fick beskedet om sin sjukdom.

- Ja, fy! Det önskar jag ingen.

Ett bra sätt att ge en mer nyanserad bild av personen man ska porträttera är att även intervjua andra människor i närheten, som kollegor, familj och vänner. Som journalist gäller det att respektera integriteten hos och visa hänsyn till huvudpersonen. Man kan vara öppen med vilka man ska intervjua och vad man kommer att skriva, det kan ju hända att personen som ska porträtteras måste få kommentera något som sagts om hen. Den slutgiltiga texten är det dock alltid journalisten som bestämmer över och får ansvara för.

Det är lätt för journalisten att falla i fällan att börja skriva om sig själv i stället för om den som ska porträtteras. Stycken som handlar om hur journalisten kände sig under intervjun, eller egna erfarenheter och upplevelser hör inte hemma i en text som handlar om någon annan. Visst kan journalisten tillåta sig att finnas med i texten, men då i begränsad omfattning.

MELLANRUBRIKER, mellisar, fungerar även i personporträtt men är kanske inte lika nödvändiga som i andra faktatexter. Det kan dock vara en god idé att använda dem, då mellisar lättar upp den tryckta texten som blir luftigare och mer lättläst. De kan också hjälpa läsaren att orientera sig i texten och locka till vidare läsning.

BILDTEXTER används även i personporträtt, liksom i övriga journalistiska texter. Som vanligt ska de inte bara återge det vi ser i bilden, utan tillföra någon information. Eftersom personporträttet ska ge läsaren en närmare bild och förståelse för någon, kan exempelvis citat eller en beskrivande förklaring användas som bildtext.

(Exempel: Bild på fotbollstränaren Lotta Stenhård som tittar ut genom kontorsfönstret.)

- Vi ska spela mot de bästa i Europa, säger Lotta bestämt.

FAKTARUTA är ett bra sätt att samla information och fakta kring den man porträtterar, utan att tynga ned brödtexten för mycket. I en avgränsad ruta kan man ange sådant som är viktigt för personporträttet som bakgrund, utbildning, yrke men även mer personliga saker som musiksmak, favoritmat och var personen helst firar semester kan finnas med i en faktaruta.

Avslutningen på ett personporträtt kan ges en lite mer personlig känsla som går i samma stil som den övriga texten. Den man skriver om kanske får avsluta med att fundera på framtiden i ett citat.

- Man måste se framåt, säger Lotta, och nu när jag är frisk igen kommer fokus vara att vinna Allsvenskan.

10.2 – Att skriva åsiktstexter

Ett annat ord för åsiktstexter är opinionsjournalistik. Det är något som journalisten Magdalena Nordenson beskriver i sin bok *Opinionsjournalistik: att skriva ledare, kolumner och recensioner* som att en "... opinionsjournalist ska argumentera för en tes, få läsaren att se saken på sitt sätt, ja, kanske till och med få läsaren att byta åsikt i en viktig fråga" (Lund: Studentlitteratur, 2008, s. 77). Det innebär att oavsett om man skriver en ledartext eller en insändare, är syftet att tala om vad man tycker i en viss fråga, få den som läser eller lyssnar att förstå hur man menar och i bästa fall få denne att tycka likadant.

Magdalena Nordenson sammanfattar syftet med opinionsjournalistik med **modellen SAFT**: stimulera, analysera, förklara och ta position.

- STIMULERA:** Skapa nya tankar och sätt att se på olika frågor hos mottagaren.
- ANALYSERA:** Förklara olika frågor djupare än vad nyhetsjournalistiken gör.
- FÖRKLARA:** Göra olika frågor mer lättförståeliga genom exempel och bakgrundsförklaringar.
- TA POSITION:** Var tydlig med vilken åsikt man har och påvisa fakta som stöder åsikten.

För att hjälpa opinionsjournalisten i sitt arbete presenterar Magdalena Nordenson i sin bok också vad hon kallar **SPADER-modellen** som ett stöd för att bygga upp argumentationen i en opinionstext. Ledorden hon presenterar är: statistik, personlig erfarenhet, analogi, dialog, exempel och retorisk fråga.

- STATISTIK:** Använd fakta och siffror från trovärdiga källor för att övertyga mottagaren.
- PERSONLIG ERFARENHET:** Journalisten får ökat förtroende om hen kan visa på egen erfarenhet i frågan, man vet vad man talar om.
- ANALOGI:** En liknelse där man jämför något som kanske för de flesta är främmande, med något som känns bekant.
- DIALOG:** Journalisten kan stärka sin trovärdighet genom att citera en expert som har samma åsikt som journalisten.
- EXEMPEL:** Journalisten stärker sina argument med konkreta exempel från verkligheten.
- RETORISK FRÅGA:** Genom att journalisten ställer en retorisk fråga till läsaren eller mottagaren, börjar denne själv fundera och engagera sig.

Om man som opinionsjournalist utgår från SAFT-modellen i sitt arbete, och bygger upp sin argumentation enligt SPADER-modellen, har man goda chanser att lyckas med sitt uppdrag.

10.2.1 – Att skriva insändare

Oavsett om man skriver en insändare, en debattartikel eller en ledartext kommer de vara uppbyggda på samma sätt. Det man vill diskutera **presenteras** kort och gärna slagkraftigt, man **argumenterar** för sin åsikt – gärna enligt SPADER-modellen, se ovan – man visar på en **slutsats** och avslutar med ett **förslag** på förbättring.

INSÄNDAREN är den typ av text där det är enklast att få pröva sitt journalistiska skrivande. De flesta tidningar lämnar utrymme för läsare att kommentera tidigare artiklar eller saker som hänt på särskilda insändarsidor. I digitala medier finns ofta kommentarsfält, där läsarna kan föra fram sin åsikt. Både privatpersoner och experter, politiker eller andra som vill kommentera något kan skriva insändare. Om insändaren ska publiceras i tryck eller digitalt hos någon som har en ansvarig utgivare, gäller de pressetiska reglerna precis som för vanlig text.

Den som skriver en insändare kan många gånger begära att få vara anonym när texten publiceras, men tidningen eller utgivaren måste veta vem som skrivit texten. Det är också utgivaren som avgör om texten ska publiceras eller inte, det finns ingen självklar rättighet att bli publicerad.

RUBRIKEN är minst lika viktig för insändaren som vid andra typer av texter. Det är med den du fångar läsarens uppmärksamhet och talar om vad din text kommer att handla om. På grund av det lilla utrymme en insändare ges, bör även rubriken vara kort. Exempelvis:

Kall korv på Trädgårdsvallen

Sedan ska det man vill skriva om presenteras, återigen kort och kärnfullt. I insändaren finns inte utrymme för en riktig ingress, men det man vill ha sagt ska ändå ges en presentation. Exempelvis:

Vid senaste hemmamatchen för Trädgården BK kom det så många åskådare att korvkiosken, som Elsa Bäckström skött så bra i alla år, inte hann koka korvarna varma.

Din argumentation kan gärna ta stöd i SPADER-modellen som presenterats tidigare, det gäller nu att övertyga läsaren om att din åsikt är den rätta. Ta stöd av trovärdiga källor och forskning, påvisa din egen erfarenhet, visa på exempel och ställ en retorisk fråga till läsaren. Det kan se ut så här:

De senaste tre matcherna har det enligt klubben själva kommit över tusen åskådare per match. Som trogen supporter har jag med glädje sett hur allt fler kommer för att heja fram tjejerna. Men det har också inneburit att Elsas korvkokning inte hinner med när alla ska köpa korv i halvlek. På senaste matchen räckte inte korven, och många som serverades var kalla. Korv hör till fotboll som kyssar till kärlek, skulle du själv gå på match om du visste att det inte fanns varm korv i pausen?

Den som bara klagar i sin insändare får inte så många anhängare. Det gäller att också presentera en lösning på problemet, eller ett förslag på förbättring. Exempelvis:

Därför vill jag föreslå att spelarna i juniorlagen får hjälpa Elsa när det är hemmamatch, mot en ersättning till föreningen förstås. Då stärker vi lagandan och föreningens ekonomi, och garanterar tillgången på varm korv.

På detta sätt kan en enkel insändare om kall korv i halvlek leva upp till SAFT-modellens syfte med en opinionstext, och flera av stegen i SPADER-modellen för en lyckad argumentation.

10.2.2 – Att skriva debattartikel

DEBATTARTIKELN är egentligen inte annat än en mer utförlig insändartext, och har därför samma struktur. Det man vill diskutera **presenteras** kort och gärna slagkraftigt, man **argumenterar** för sin åsikt – förslagsvis enligt SPADER-modellen som presenteras här ovan – man har en **slutsats** och avslutar helst med ett **förslag** på förbättring.

Debattartikeln är däremot mycket längre än en insändare, många gånger fyller den en hel sida i en tryckt tidning. Den är dessutom ofta skriven av någon som är expert på sitt område, på annat sätt läst in sig eller har unika egna erfarenheter av en situation. Därför förväntar man sig också ett mer utförligt inlägg som bygger på fakta och forskning, med tydliga exempel, än vad man kan kräva av den kortare insändaren. På grund av sin längd kan debattartikeln även använda sig av vissa delar som vi känner igen från faktatexter som nyhetsartikeln, som ingress och mellanrubriker.

RUBRIKEN ska som alltid locka till läsning, men vara saklig och hålla sig till ämnet.

Alltför många korvköpare ökar risken för salmonella

INGRESSEN, om man väljer att ha en sådan, ska vara kort och följa upp vinkeln i rubriken. Här gäller det att peka på det viktigaste i texten, och gärna besvara någon av de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför**. Se också upp med upprepningar. Om läsaren får samma ord i rubrik, ingress och kanske även bildtext är det lätt att tröttna.

I takt med att allt fler söker sig till Trädgårdsvallen när det är dags för hemmamatch, har Elsas korvkiosk fått problem med att servera alla. Som hälsovårdsinspektör med mångårig erfarenhet av snabbmat, vill jag därför peka på riskerna med dåligt tillagad korv.

BRÖDTEXTEN ska så fort som möjligt göra klart för läsaren vad du anser är ett problem, och vilka belägg du har för din åsikt. Oavsett om du arbetar som skrivande journalist eller i andra former, måste du hålla mottagarens intresse vid liv. Framför dina argument klart och tydligt, och var noga med att ange dina källor för att ge extra tyngd åt din åsikt. Mellanrubriker kan hjälpa till att ordna upp och betona dina viktigaste argument.

Hög feber och diarré

Även om många får lindriga besvär, är det också vanligt med hög feber och diarré för den som smittats av salmonella, enligt Vårdguiden som ...

Sprids med mat

Efter att jag i över 20 år forskat om livsmedel som smittkälla, delar jag Vårdguidens uppfattning att salmonella oftast sprids genom dåligt tillagad mat som ...

Om du vet att någon inte håller med dig och du känner till den personens argument, kan du redan nu bemöta dem och hävda att dina argument är starkare. På så sätt gör du det svårare för kritiker.

Även kokt korv sjuk

Leverantören av korv till Elsas kiosk säger att de kokar korven innan den paketeras, och att eventuella bakterier då dör. Min forskning visar dock att ...

Din argumentering ska naturligtvis leda fram till en lösning på problemet. Har du nu argumenterat noggrant och korrekt kan du framföra din slutsats, lösning eller krav i en eller ett par kärnfulla meningar. Du slipper sväva på målet och kan vara rakt på sak.

Låt juniorlagen hjälpa till i Elsas korvkiosk, så vi slipper salmonellasmittade fotbollssupportrar.

10.2.3 – Att skriva ledare

LEDARTEXTEN är liksom insändaren och debattartikeln åsikts- eller opinionsjournalistik. De är alltså texter där skribenten tar tydlig ställning i olika frågor i syfte att försöka påverka och skapa debatt. Men ledartexten skiljer sig från de övriga genom att de skrivs av tidningens egna journalister.

Det är på ledarplats som tidningens politiska ställningstagande ska framgå. De flesta tidningar och andra journalistiska plattformar brukar redogöra för sin politiska inriktning som exempelvis ”oberoende liberal” eller ”oberoende socialdemokratisk”. Det innebär att tidningens ledarredaktion följer en viss politisk inriktning, men att de inte är beroende av ett visst parti. Även om nyhetsrapporteringen ska bygga på fakta och trovärdigt återge det som hänt, kan tidningen alltså ta politisk ställning på ledarplats. Det är också därför som ledartexter skrivs av chefredaktören eller särskilda journalister som är anställda på ledarredaktionen, och de skriver inte nyhetsartiklar. Det är heller inte alla gånger som ledartexter är signerade, man anger inte vem som har skrivit dem. På så sätt visar man att det är tidningens åsikt, och inte en enskild journalist, som står bakom texten. Men naturligtvis måste man fortfarande följa de pressetiska reglerna.

Det journalistiska arbetet med en ledartext skiljer sig däremot inte från andra åsiktstexter. Det gäller att man kort och slagkraftigt presenterar det man vill diskutera. Man ska också argumentera för sin åsikt, presentera en slutsats och helst avsluta med ett förslag på hur det skulle kunna bli bättre.

RUBRIKEN ska som alltid både väcka uppmärksamhet och sammanfatta texten.

Konkurrensutsatt korv minskar risken för salmonella

BRÖDTEXTEN ska så fort som möjligt leda in läsaren till det som är viktigast i ledaren, den ståndpunkt som tidningen har i en viss fråga eller det problem man vill diskutera.

I många år har Elsas korvkiosk haft ensamrätt på att servera korv på Trädgårdsvallen. Samtidigt står flera internationella snabbmatskedjor och knackar på dörren ...

Sedan gäller det för journalisten att bygga upp sin argumentation. Använd gärna Magdalena Nordensons SPADER-modell, med ledorden statistik, personlig erfarenhet, analogi, dialog, exempel och retorisk fråga för att stärka dina argument. Du kan läsa mer om modellen i inledningen till detta kapitel. Även om opinionsjournalistik handlar om att uttrycka åsikter, blir alla argument starkare om man kan ta hjälp av forskning och experter, har egna erfarenheter och kan visa på exempel.

AVSLUTNINGEN på ledartexten ska inte vara onödigt lång eller tillkrånglad. Har man gjort ett bra jobb i sin argumentation behöver man inte upprepa det. Framför bara din slutsats, lösning eller krav i en eller ett par kärnfulla meningar.

Det enda rätta är att tillåta fler snabbmatskedjor på Trädgårdsvallen. Det skulle förbättra servicen för besökare, minska risken för salmonella i korven och locka fler att komma och heja på Trädgården BK.

10.2.4 – Att skriva krönika

KRÖNIKAN påminner om debattartikeln på så sätt att journalisten utgår från sig själv och sin övertygelse, försöker få mottagaren att förstå ens egna synpunkter och kanske till och med hålla med journalisten i sakfrågan. Liksom debattartikeln är en krönika en något längre text, mellan 1 500 och 3 500 tecken inklusive blanksteg är vanligt. Men krönikan är en mycket mer personlig reflexion än debattartikeln. Här är journalisten starkt närvarande och redovisar ett engagemang som kan vinklas mer eller mindre skarpt. Ofta bygger krönikan inte i första hand på journalistens expertkunskaper i frågan, utan mer på egna erfarenheter, vilket är orsaken till att krönikan upplevs så personlig.

Liksom allt journalistiskt arbete bör man även i krönikan sträva efter att besvara de sex journalistiska frågeorden: **vad, var, när, vem, hur och varför**. Och precis som i andra typer av texter kan inte heller krönikan svara på alla frågor ur alla perspektiv; man måste välja vilken vinkel texten ska ha. Redan i rubriken kan innehåll och vinkel presenteras på ett sätt som väcker nyfikenheten.

Släpp inte in månglarna på Trädgårdsvallen

Krönikan bygger däremot, till skillnad från debattartikelns faktabaserade argument, mer på journalistens personliga trovärdighet och förmåga att övertyga. Patrik Lundberg, författare och journalist, förklarar i *Facit. Konsten att skriva krönikor* (Natur & Kultur: 2017) hur den gamle grekiske filosofen Aristoteles retoriska knep fortfarande gäller när man vill övertyga sina läsare.

ETOS: Författarens personlighet och trovärdighet hos mottagaren.

LOGOS: De logiska argumenten som bygger på förnuft och fakta.

PATOS: Förmågan att väcka känslor hos läsaren.

Krönikan har i övrigt samma struktur som andra åsiktstexter. Det man vill diskutera presenteras kort och gärna slagkraftigt, man argumenterar för sin åsikt – förslagsvis enligt SPADER-modellen som presenteras i inledningen – man har en slutsats och avslutar helst med ett förslag på förbättring. Krönikören har dock friheten att i högre utsträckning använda egna erfarenheter och känslor som argument för sin åsikt, och behöver i mindre grad hänvisa till statistik och forskning.

Nu när marknadskrafterna och de internationella snabbmatskedjorna upptäckt de växande publiksiffrorna på Trädgårdsvallen, påminns jag om alla de varmkorvar jag ätit på läktaren, alltid på sittplats C42 och alltid med Trädgården BK:s färger på halsduken.

En krönika som försöker övertyga utan några faktabaserade argument kommer dock att misslyckas.

De som nu vill konkurrensutsätta varmkorven på Trädgårdsvallen ska också vara medvetna om att Elsa inte bara serverar korv när det är hemmamatch. Hon står i sin korvkiosk när det är kvällsträning tre dagar i veckan. Det är Elsa som packar äggmackorna när juniorerna har bortamatch, och det är hon som serverar barnen varm choklad på söndagsmorgnarna.

Det är också bra att bemöta andras argument i sin krönika, då det ger större trovärdighet för journalistens ståndpunkt. Men krönikören kan besvara exempelvis debattörens sakliga argument med sina egna mer personliga.

Om nu efterfrågan på Elsas korvar ökat så pass att hon inte hinner värma dem tillräckligt, vore väl inget enklare och trevligare än att våra fotbollsjuniorer får en möjlighet att hjälpa till? Kanske en och annan korv slinker in i knattarnas hungriga munnar, men det vore de i så fall väl värda.

När krönikören presenterat ämnet och argumenterat för sin åsikt, gäller det att komma till sin slutsats och förslag på förbättring. Återigen har krönikören större frihet att spela på känslor och personlighet än vad debatt- eller ledarskribenten har. Man kan exempelvis använda sig av SPADER-modellens retoriska fråga för att utmana läsaren och få denne att fundera vidare.

Är det någon som tror att Hamburger International kommer att ordna korvgrillning när bygdens knattar möts på vallen? Kommer de att vara beredda med plåster och en kram när våra barn hasar omkull i gruset, som Elsa varit för så många?

Själv fortsätter jag gärna njuta av Elsas korv på min vanliga plats C42, östra läktaren.

Alla krönikörer har sin egen stil, och man kan lära sig mycket av att läsa vad och hur andra skriver. Några aktuella krönikörer som Patrik Lundberg tipsar om är exempelvis Sandra Beijer, Andreas Ekström, Irena Pozar och Marjan Svab, och det finns många fler.

10.2.5 – Att skriva kåseri

KÅSERIET är liksom krönikan en möjlighet för journalisten att uttrycka sig både personligt och närvarande, men kåseriet är betydligt mer lättsamt. Här är det viktigaste syftet att roa och underhålla mottagaren, och därför bygger ofta kåseriet på små vardagliga händelser där man kan känna igen sig.

Med kåseriet befinner man sig ganska långt ifrån den traditionella nyhetsjournalistiken, och närmar sig i stället det skönlitterära författandet. Men även om kåseriet har till uppgift att underhålla, brukar det alltid finnas en underton av sanning och allvar, och ofta berör det något aktuellt ämne. Därför brukar även kåseriet kunna besvara några av de sex journalistiska frågeorden: **var, när, hur, vem, vad och varför**. Men det finns nästan lika många typer av kåserier som det finns journalister som ägnar sig åt att skriva dem. Det kan röra sig om allt från enkla betraktelser ur vardagen till politisk satir, från lustiga berättelser till ilska påhopp. Det är journalisten som sätter gränsen för sin text, inom ramen för de cirka 3 000 tecken ett kåseri inte bör överstiga. Och naturligtvis redaktören som beslutar om kåseriet ska föras in eller inte.

Hur ett kåseri byggs upp är också ganska fritt, det finns inga krav på rubrik eller ingress som i en del andra texter. Men samtidigt vill man naturligtvis att den som läser ens kåseri ska tycka att det är intressant och kanske också att det väcker en tanke hos mottagaren. Av den orsaken är det en bra idé att ändå följa den struktur som gäller för andra åsiktstexter. **Presentera** därför det som ska diskuteras kort och slagkraftigt, **argumentera** för varför det är viktigt, intressant eller roligt och kom fram till ett **slut** som gärna får vara lite fyndigt och tankeväckande.

En presentation bör både introducera ämnet och slå an tonen hos kåseriet.

Nu när varmkorvarnas vara eller inte vara på Trädgårdsvallen diskuteras så livligt på både ledarsidor och av livsmedelse experter är det en sak jag undrar: Har någon ägnat vallens ledande korvtjuvar, hundarna, en tanke? Vänder man uppmärksamheten mot matchen är där snart någons labrador eller terrier framme och smaskar i sig ens korv.

I argumentationen förklarar man för mottagaren varför kåseriet är intressant och viktigt, och för fram sin åsikt. I kåseriet handlar det inte om fakta och siffror lika mycket som personliga erfarenheter och egna betraktelser ur verkligheten.

På de senaste tre matcherna har jag blivit av med inte mindre än fyra varmkorvar till våra glupska, fyrfota vänner. En femte jycke som blev utan korv var dessutom så bedårande med sina slokande öron och vädjande blick, att jag köpte en korv för oss att dela på.

Även om Elsas priser är klart överkomliga handlar det ändå om 50 kronor som gått förlorade bara för mig. Om vi förutsätter att hundarna är lika förtjusta i alla åskådares korvar, blir det rätt mycket pengar på en match.

Avslutningsvis lanserar man gärna någon idé eller lösning på det man diskuterat i sin krönika, gärna något som kan leda till eftertanke och ett leende.

Kanske är det inte du och jag som lockar Hamburger International till Trädgårdsvallen. Snarare verkar deras försäljningskalkyler bygga på att läktarna fylls med hundägare som inte kan vara utan sina sötnosar ens i 90 minuter. Om det i stället fanns en hundvakt på plats skulle korvförsäljningen gå ner, Elsa skulle hinna med att servera korv som är uppvärmd och vi skulle slippa både salmonella och Den Stora Hamburgerkedjan. Vilken lycka!

10.2.6 – Att skriva recension

RECENSIONEN är en form av åsiktsjournalistik där journalisten uttrycker sin personliga åsikt om exempelvis teater, film, musik, litteratur, konst eller liknande. På så sätt gör journalisten en bedömning av vad någon annan har gjort. Det fungerar också som ett tips eller en varning om vad man inte får missa eller vad man bör undvika. Det ställer stora krav på att journalisten är kunnig inom det område som recenseras. En filmrecensent brukar exempelvis ha studerat filmvetenskap, medan den som recenserar böcker förmodligen har läst litteraturvetenskap. Den typen av recension – som handlar om olika kulturyttringar – brukar man hitta i exempelvis tidningarnas kultur- och nöjessidor.

En annan typ av recension är det man kan kalla konsumentupplysning, där journalisten kanske provar och bedömer en ny produkt som har kommit ut på marknaden. Det kan röra sig om allt från hemelektronik och datorer till dammsugare, cyklar och bilar.

De olika typerna av recensioner kan skilja sig väldigt mycket åt, både till innehåll och form. Det kan röra sig om allt från en kort notis om en ny film som har kommit ut, till ett stort test av ett flertal mobiltelefoner på marknaden, för att ta några exempel. Gemensamt för alla recensioner är dock att de innehåller både fakta och journalistens personliga åsikt. Några punkter som ofta är med i en recension, men inte nödvändigtvis alla och inte i någon särskild ordning, är:

FAKTA:

Vad är det som recenseras och på vilket sätt skiljer det sig från andra liknande?

Elsas nya currykorv är en ny upplevelse på Trädgårdsvallen för den som tröttnat på den lite smaklösa, vanliga kokta korven med bröd.

BAKGRUND:

Vad kan journalisten berätta om historien bakom det som recenseras?

Efter att allt fler hade bett Elsa om något som mättade mer och kunde ersätta middagsmålet, bestämde hon sig för att erbjuda en matigare korv.

ANALYS:

Finns det någon annan berättelse i boken eller filmen än den uppenbara handlingen? Recenseras en produkt kan en teknisk analys och förklaring behövas.

Korven som väger cirka 100 gram innehåller 98 procent kött och serveras med surkål.

OMDÖME:

Hur bedömer journalisten det som recenseras?

För den som inte har några problem med kryddstark mat och känner sig rejält hungrig, är Elsas currykorv ett roligt alternativ. Visst hettar curryn till, men det är en rund och behaglig hetta som gör korven både smakrik och intressant.

REFERENSER:

Ofta vill man jämföra det man recenserar med andra verk eller produkter, kanske för att visa på likheter eller på något sätt de skiljer sig åt.

Sedan tidigare har Elsa haft chorizo på menyn, och den nya currykorven påminner till storlek och form om denna, även om currykorven är mer komplex i sin smaksammansättning.

REFERAT:

Om exempelvis en film, bok eller pjäs recenseras, bör man förklara vad den handlar om för att mottagaren ska förstå recensionen, eller kanske vill man ge en miljöbeskrivning till den produkt som recenseras.

Det är nästan fullt på läktarna när Trädgården BK spelar hemmamatch, och redan innan halvlek börjar kön växa fram till Elsas korvkiosk. Är det den nya currykorven som lockar?

I anslutning till en recension är det också bra att ha en **faktaruta**, om det finns utrymme för det. Där kan man ange exempelvis författare, titel, förlag, antal sidor och pris om det är en bok som recenseras. Gäller det konsumentupplysning där man har provat en produkt, är det smidigt att skriva produktfakta i en egen ruta i stället för att tynga texten med siffror.

För tydlighetens skull använder sig många recensenter också av ett betygssystem, där de graderar det som recenseras. Ofta använder man en symbol eller figur som är kopplad till den tidning eller medieplattform som man arbetar för. Till exempel har tidningen **Expressen** en geting som symbol, och där brukar exempelvis filmer få allt från en överkorsad geting till fem getingar i betyg. ■

mediekompass

- SÅ ANVÄNDER DU MEDIER I UNDERVISNINGEN

www.mediekompass.se

mediekompass@tu.se

Statens medieråd

www.statensmedierad.se

registrator@statensmedierad.se